

2- Otobiyografik-Siyasî Roman: Hüküm Gecesi,

3- Romantik-Kritik Roman: Ankara"²

biçiminde sınıflandırarak tezinin kapsamına beş romanı alış nedenini böylelikle açıklamıştır.

Yazar, tezinin "Başlangıç" (s. 3-9) ında Tanzimat döneminden başlayarak edebiyatımızın, özellikle romanımızın değerlendirmesini, realizme yakınlaşma ölçütü ışığında yapıyor.

"Yakup Kadri'de Fransız Realizm ve Natüralizmi" (s. 10-15) başlığın, taşıyan bölümde Dr. Bingöl, Yakup Kadri'nin yazarlık çizgisinde bu iki edebî akımın yerini belirleme yoluna gitmiştir.

"Realizm ve Natüralizm Ne Demektir" (s. 16-24) başlığı ile verilen ikinci bölümde bu iki akımın doğuşu, gelişimi, özellikleri ile bunlara mensup olan yazarların değerlendirilmesi yapılmıştır.

Çalışmanın daha sonraki kısmında romanların tahliline geçiliyor. İlk olarak ele alınan *Kıralık Konak*, iki akımın ölçütleri ışığında değerlendirildikten sonra Gustave Flaubert'in *Madam Bovary'si* ile özellikle Seniha ve Emma'nın kişilikleri açısından mukayese edilmiştir.

Nur Baħa'nın realizm ile ilgisi ise realistlerin, eserlerinin kurgusunu birbirini izleyen tablolar (anekdot) dan oluşturmaları ile açıklanıyor. Ayrıca realizmin ilkelerinden olan sosyal eleştiri, yergi gibi özelliklerin *Nur Baħo*'da kullanılmış olması da bu akımın etkisine bağlanıyor.

Sodom ve Gomore'Ae, özellikle kişilerin kader karşısındaki ezik, mütevekkil durumlarının ön plâna çıkarılması realizmin etkisi olarak gösterilmiştir.

Yafcare'da, insanı ve toplumu kötümser bir bakışla ele alış ve vakayı bitiriş noktalarında realizmle ilgi kuruluyor.

Bir Sürgün, kişilerinin gerçekle sağlam bir bağlantı kuramamamın sonucunda düş kırıklığına uğramaları bakımından realizm etkisinde kabul edilmiştir.

Sonuçta, incelenen beş romanın konusunun "bozulan toplumlarda, bozulan fertlerin tedkiki" olduğu görüşü verilmiştir. Kişilerde ise hayal ve gerçeğin çatışması sonucunda düş kırıklığının oluşması "nasıl olmak istersek öyle olduğumuza inanışımız" yani "Bovaryisme" biçiminde realizm etkisine bağlanmıştır. Dr. Bingöl, çalışmasının ana

2 A.g.t., DTCF Ktp. Yasmalar no: 251, s. 1.

YAKUP KADRI KARAOSMANOĞLU HAKKINDA DİL VE TARİH -COĞRAFYA FAKÜLTESİNDE YAPILMIŞ TEZLER ÜZERİNE

Yakup Kadri Karaosmanoğlu (1889-1974), Türk milletinin Tanzimat dönemiyle başlayan kültürel ve toplumsal değişimini, gelişimini eserlerine konu edinmiş bir yazarımızdır. Onun romanlarında toplumumuzun son yüzyıldaki görünümü ve bu görünümün değişik cepheleri çok belirgin biçimde ortaya konmuştur. Bir başka yaklaşımla, her ne kadar bilinçli bir tutumun sonucu olmasa da, konusal kronoloji bakımından Karaosmanoğlu'nun romanlarının, Türkiye'nin 1850-1950 arasındaki yüz yıllık dönemini kapsayan önemli birer belge konumunda olduklarını belirtmek mümkündür.

Yakup Kadri'nin romanları, söz konusu özelliklerinden dolayı edebiyat araştırmacılarının dikkatini çeken bir niteliktedir. Özellikle üniversitelerimizin edebiyat fakültelerinde yazarımız hakkında birçok lisans, yüksek lisans ve doktora çalışması yapılmıştır. Biz, doğumunun yüzüncü yıl dönümünde Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nu anmak amacıyla kaleme aldığımız bu yazıda Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesinde yazarın edebî eserleri üzerine yapılmış tez çalışmaları hakkında tanıtıcı bilgi vermeye çalışacağız.

I. Doktora Tezleri:

1- "Yakup Kadri'nin Beş • Romanında Fransız Realist ve Natüralistlerinin Tesirleri", 1944, 118 s.l

DTCF Fransız Dili ve Edebiyatı Bölümü öğretim üyesi Prof. Jean Camborde'un yönetiminde Necdet Bingöl tarafından hazırlanmış olan bu doktora tezi bir mukayeseli edebiyat çalışmasıdır.

Dr. Bingöl, bu çalışmasında Karaosmanoğlu'nun romanlarını,

"1 - Realist-Natüralist Romanlar: Kiralık Konak, Nur Baba, Sodom ve Gomore, Yaban, Bir Sürgün,

1 Bu çalışmanın özeti için bak.: Dr. Necdet Bingöl, "Yakup Kadri'nin Beş Romanında Fransız Realist ve Natüralistlerinin Tesirleri", *DTCF Dergisi*, Yıl: 11, C. 111, S. 1, İkinci teşrin -Birinci kânun 1944, s. 9-20. Bu özeti Fransızca metni için bak.: a.g.d. 9. 21-32.

hükmü olarak şunları belirtmiş: "Fransız realistlerinin tesirleri hayırlı neticeler vermiş ve Yakup Kadri'nin eserleri, olgun birer meyve halinde karşımıza çıkabilmek için yabancı iklimlerden gelen fikirlerle aşılıp, bu topraktan olan heyecanlı bir ruhun sıcak muhitinde erimiş ve mükemmelleşmiştir. Romanlarının değerini de bizden oluşları içinde bizden olmayışlarında, bizden olmayışları içinde bizden oluşlarında aramalı."³

2- "Türk Romanında Millî Mücadele", 1963, 166 s.⁴

DTCF Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü öğretim üyesi Prof. Kenan Akyüz'ün yönetiminde Aytekin Yakar tarafından hazırlanan bu tez, Yakup Kadri'yle dolaylı ilgisi bulunan bir çalışma niteliğindedir. Çalışmada *Sodom ve Gomore* ile *Yaban'ın* Millî Mücadele ile olan ilişkisi söz konusu edilmiştir.

Dr. Yakar, Kurtuluş Savaşını farklı yönleriyle ele abp işleyen bu iki romandan *Sodom ve Gomore*'yi "Cephe Gerisindeki Mücadeleler" (s. 39-66)ın "Şehirlerin Olumsuz Tutumu" (s. 64-65), *Yaban* da "Köylerin Olumsuz Tutumu" (40-44) alt başlıkları kapsamında değerlendirmiştir. *Yaban* ayrıca "Yunanlıların ve Yerli Rumların Mezalimi" (s. 67-75) bölümünde de bu başlığın ışığında incelenmiştir (s. 68-71).

Sodom ve Gomore, Batıyı yüzeysel algılamanın sonucunda dejeneleşmiş Türklerin, Mütareke dönemi İstanbul'unda İngiliz subaylarına sefilce yaltaklanmaları bakımından tezde yer almıştır. *Yaban*, Ahmet Celâl'in bütün çabalarına karşın köylünün Kurtuluş Savaşına hiç bir katılımda bulunmayacak kadar benliğini yitirmiş olmasını gösteren kısımlarıyla inceleme konusu edilmiştir.

II. Yüksek Lisans Tezi:

"Reşat Nuri-Halide Edip ve Yakup Kadri'de Anadolu", 1978, 149 s.

Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü öğretim üyesi Doç. Dr. Olcay Öner toy yönetiminde Nilay Işıksalan tarafından hazırlanmış olan bu tez, "Giriş" ten sonra on bir bölümden meydana gelmektedir.

Çalışmanın "Giriş" (s. 1-6) inde, edebiyatımızda kırsal kesime, Anadolu'ya yönelme girişimlerinin genel değerlendirmesi yapılmıştır.

³ A.g.t., s. 112.

⁴ DTCF Yayınları, Ankara 1973, Bu kitabı tanıtıcı bir yazı için bak.: İsmail Parlatur, "Kitaplar: Türk Romanında Millî Mücadele", *Türk Dili*, C. XXIX, S. 267, Aralık 1973, 8. 296-299. (Tezden verdiğimiz sayfa numaran kitaba aittir).

"Reşat Nuri, Halide Edip ve Yakup Kadri'de Anadolu" başlıklı ilk bölüm (s. 7-33) de ilkin üç yazarımızın Anadolu ile ilişkileri, İstanbul dışındaki yurt topraklarına ilişkin izlenimleri söz konusu edilmiştir. Bu değerlendime, "Anadolu'yla İlgilenilmeyiş", "Anadolu'ya Gitme bilinci", "Yazarların Anadolu'ya Yönelişleri", "Aydın-Halk Karşıtlığı" ve "Aydın-Halk İlişkisi" alt başlıkları kapsamında yapılmıştır.

Tezin daha sonraki bölümleri "Yazarlarda Köy Tasavvuru" (s. 33-41), "Genel Çizgileriyle Köy Yaşantısı" (s. 41-43)), "Kentlilerin Anadolu'daki Yaşayışları" (s. 43-49), "Anadolu'nun Eğitim ve Öğretim Sorunları" (s. 49-67), "Anadolu'da Din" (s. 67-85), "Anadolu'da Sağlık Sorunları" (s. 85-97), "Ağalık Düzeni" (s. 97-109), "Anadolu Kadını" (s. 109-115), "Köy Çocukları" (s. 115-126), "Memleket Sevgisi" (s. 127-129) başbklannı taşıyor. Nilay Işıksalan, bu bölümlerde yazarlarımızın romanlarını bir terkip halinde ele alarak ve yer yer mukayeseler yaparak yukarıdaki başlıkları, eserlerin ışığında, değerlendirme yoluna gitmiştir.

Yakup Kadri Karaosmanoğlu, bu tezde *İzmir'den Bursa'ya, Hüküm Gecesi, Ergenekon, Yaban, Ankara ve Panorama* adb eserleriyle yer almış ve değerlendirilmiştir.

"Sonuç" (s. 130-138) ta üç yazarın Anadolu'ya bakışındaki, onu ele alışındaki farklı ve benzer yönler üzerinde durulmuştur. Işıksalan, bu mukayese ile Yakup Kadri'nin romanlarında Anadolu'nun toplumsal, kültürel ve siyasî durumunu ve değişimini derinlemesine işlediği, olaylara ve kişilere eleştirel bir tutumla yaklaştığı, aydın-köylü ilişkisini yansıtmada abartılı ve sert davrandığı ve ortaya koyduğu sorunlara bir çözüm önermediği hükümlerine ulaşmıştır.

III. Lisans Tezleri:

Bu bölümde tanıtacağımız çalışmaları ilkin "Yakup Kadri ile doğrudan ilgili tezler" ve "Yakup Kadri ile dolaylı ilgisi bulunan tezler" olarak gruplandırdık. Tezleri de kendi içlerinde kronolojik olarak sıraladık.

A. Yakup Kaâri Karaosmanoğlu İle Doğrudan İlgili Tezler:

1- "Yakup Kadri'nin Dört Romanı Üzerine Bir İnceleme", Haz.: Mukaddes Akçay, 1948. 134 s.

Bu çalışmada yazarın *Nur Baba, Hüküm Gecesi, Yaban ve Bir Sürgün* romanlarının genel incelemesi -yapılmıştır. Tezde her roman

ayn ayrı değerlendirilmiş ve "Sonuç" (s. 127-133) bölümünde Yakup Kadri'nin özellikle üslûbunun incelenmesi yoluna gidilmiştir. Bu bölümde ayrıca, incelenen dört romanın vaka kuruluşu, kişi kadrosu ve yazarın bakış açısı yönlerinden genel bir değerlendirmesi yapılmıştır.

2- "Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun Hikâyeleri", Haz.: Ayhan Hüenalp, 1952, 65 s.

Bu çalışma, DTCF'nde Yakup Kadri'nin hikâyeciliği üzerine hazırlanmış tek lisans tezidir. Tezde ilkin hikâye türünün genel bir değerlendirmesi yapılmış, türün tarihi ve Türk edebiyatındaki yeri belirlenmeye çalışılmıştır.

Tezin esas konusunu oluşturan "Hikâyelerinin İncelenmesi" (s. 21-62) bölümünde, yazarın *Bir Serencam Hikâyeleri*, *Rahmet* ve *Millî Savaş Hikâyeleri* kitaplarında yer alan otuz beş hikâyesi incelenmiştir.

3- "Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun Romanlarında Kadın Tipleri", Haz.: Atiye Açar, 1955, 77s.

Tezde Yakup Kadri'nin *Panorama* ve *Hap O Şarkı* dışındaki bütün romanları inceleme konusu edilmiştir. Eserdeki kadın kişiler, "bedenî durum" "sosyal durum" ve "psikolojik durum" açılarından alt başlıklar ile tasnif edilerek incelenmiştir.

"Netice" (s. 68-76) bölümünde Yakup Kadri'nin romanlardaki kadın kişilerin genel bir değerlendirmesi, yine yukarıdaki üç ana başlık altında tasnif edilerek yapılmıştır. Tezi hazırlayana göre yazarın romanlardaki kadın kişiler "yazarın hayatta karşılaştığı çeşitli tiplerin, bazan hem dikkate değerleri olduğu gibi, bazan da ayrı tiplerden intihap edilmiş muhtelif unsurlardan meydana gelmiş bir terkip" (s. 68) olma özelliği göstermektedir.

4- "Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun Romanlarında Tasvir", Haz.: Mebrare Ergün, 55 s.

Bu tezde Yakup Kadri'nin romanlardaki tasvirler, sadece yazarın tasvirleri yapış tarzı, yani tasvir ettiği nesne karşısındaki tutumu açısından değerlendirilmiştir.

Çalışma, "Objektif, Sübjektif, Objektif-Subjektif Tasvirler" şeklinde üç ana gruptan oluşmaktadır. Bunlar da kendi içlerinde "şahıs, mekân, tabiat, içtimaî muhit ve hadise tasvirleri" biçiminde altı alt grupta tasnif edilerek incelenmiştir.

"Netice" (s. 50-53) bölümünde, yazarın yedi romanında tasvirlerin gerçekçi bir yöntemle yapıldığı, tasvirlerde dilin oldukça sade olduğu hükümleri verilmiştir.

5- "Yakup Kadri'nin Romanlarında Erkek Karakterleri", Haz.: Kemal K. Asya, 62s.

Tezde, Yakup Kadri'nin yedi romanındaki yirmi bir erkeğin kişilikleri türlü yönlerden ele alınmıştır. Bu erkeklerin psikolojik, sosyal, fikrî ve ahlâkî durumları, inançları tezin inceleniş yöntemine ölçüt olmuştur.

Her romanın ayrı ayrı incelendiği tezde sonuç bölümünün bulunmayışı, bir terkibe ve mukayeseye imkân bırakmamıştır.

6- "Yakup Kadri'nin Romanlarında Aşk", Haz.: Şengönül Seçkin, 1963, 92 s.

Yazarın romanlarında aşkın bir tema olarak yerinin boyutlarını inceleyen bu tez iki bölümden meydana gelmiştir, ilk bölümde (s. 1-36), aşk üzerine genel düşünceler, aşkın toplum üzerindeki etkisi, edebiyatımızda aşkın yeri üzerinde değerlendirmeler yapılmıştır.

Tezin esas noktasını oluşturan ikinci bölümde (s. 37-91) Yakup Kadri'nin romanlarında aşkın tema olarak taşıdığı önem ile romanlarda işleniş tarzı incelenmiştir. Her romanın ayrı ayrı değerlendirildiği çalışmada sonuç bölümüne yer verilmemiştir.

7- "Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun Romanlarında Devirler ve Nesiller", Haz.: Renan Özbilge, 1964, 66s.

Bilindiği gibi Yakup Kadri, eserlerinde Türk toplumunun, Tanzimat döneminden 1950'li yıllara kadar olan süre içindeki değişimini, gelişimini ve bu süreç içinde yaşayan kuşakların birbirleriyle ilişkilerini, çatışmalarını konu edinmiştir. Bir başka deyişle, bütün bunlar yazarın motifleri olma özelliğini kazanmışlardır.

Bu tez, edebiyatı "bir devrin ifadesi" olarak kabul eden Yakup Kadri'ye romancılığımızda ayrı bir konum kazandırmış olan kuşaklar ve dönemler meselesini incelemiştir. On bir bölümden oluşan çalışmada Tanzimat, II. Abdülhamit, Mütareke, Millî Mücadele ve Cumhuriyet dönemlerinin ekonomik, siyasî, kültürel ve toplumsal durumları ve bu dönemlerde yer alan kuşakların özellikleri, yazarın romanları esas alınarak değerlendirilmiştir.

Çalışmanın sonunda, tezi hazırlayanın Yakup Kadri ile yaptığı bir mülakat yer alıyor. Yazarın edebî görüşlerini içeren önemli bir belge niteliği taşımasından ötürü bu mülakatı burada sunmak istiyoruz:

Yakup Kadri İle Bir Mülakat

Yazarın kendisi ile yaptığım mülakatta romanlarının incelenmesi sonunda bende müphem kalan şu sorulan kendisine sordum:

S. 1- Romanlarınız son devirlerin panoramasını verir mahiyette. Bunun böyle olmasında bir kast-ı mahsusunuz var mıydı, yoksa haliyle mi böyle oldu?

C.1- Romanlarım kronolojik bir sıra takip etmiştir. Bunu isteyerek yapmış değilim, ilk romanım *Nur Baba*, *Bir Sürgün* Abdülhamid devrini *Kıralık Konak* ve *Hüküm Gecesi* Meşrutiyet, *Sodom ve Gomore* Mütareke, *Yaban* Millî Mücadele, *Panoramalar* Cumhuriyet devrini anlatır. Sıra kendiliğinden hasıl olmuştur. Bunda yaşadığım devirlerin de tesiri büyüktür.

S. 2- Eserlerinizde bilhassa *Kıralık Konak'ta* bir mazi özlemi var. Bu ne dereceye kadar doğrudur?

C. 2— Eski devirlere bir özlem diyemem; fakat bir fikrim var. Bir hayat tarzı yapmışlar. Bu ne Asyaî ne Avrupai. Fevkalâde özelliği olan bir hayat. Ben Tanzimat ailesini geleneklere bağlı İngiliz ailesine benzetiyorum. Onlar bana nezaketin, asaletin bir timsali olarak görünüyor. Şunu da söylemek isterim ki, bu devri ancak halamın anlattığı kadarı ile tanıdım.

S. 3- Bir nesli verirken o neslin iyi tarafları yanında daima kötü yönlerini de veriyorsunuz. Bu plânlı midir?

C.3- Nesilleri verirken bir plânım yok. Haliyle oluyor. Yalnız şunu söylemek isterim ki, her nesile kendimden» bir şeyler kalmışındır.

5.4- Eserlerinizde Avrupa medeniyetini zemmediyorsunuz. Bunun, bizdeki şuursuz batılılaşma ile bir alâkası var mıdır?

C.4- Avrupa medeniyeti deyince hatıra iyi bir şey gelmelidir. Ben zemmetmiyorum, sadece gerçeği göstermeğe çalışıyorum. Meselâ: Edebiyat orada endüstrileşmiştir. Oscar Wilde, Bernard Shaw gibi büyük entellektüeller, içinde buldukları cemiyete isyan etmişlerdir.

5.5- Bence Cumhuriyet nesli romanlarınızda sathî kalmış. Bu doğru mudur?

C.5- Cumhuriyet nesli, bana da müphem ve muğlâk görünüyor. Karakteristik ve idealist bir gençlik yetişmemiştir. Halen onların halet-i ruhiyesini anlamış değilim." (s. 66)

8- "Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun Romanlarında Psikolojik Tahlil", Haz.: Ali Kaytancı, 1968, 110 s.

Tezde, Yakup Kadri'nin bütün romanlarındaki psikolojik tahliller incelenmiştir.

Çalışmanın "Giriş" (s. 5-10) inde psikolojik tahlillerin, kişilerin ruhî yapılarının verilisinde başvurulan yöntemler hakkında genel bir değerlendirme yapılmış ve Türk romanında psikolojik tahlilin gelişimi verilmiştir.

Yakup Kadri'de psikolojik tahlil, Genel Psikoloji ve Sosyal Psikoloji şeklinde iki grupta incelenmiştir. Birinci başlık altında "hisler ve heyecanlar, aşk ve kıskançlık, kadın psikolojisi, millî duygu ve psikolojik bozukluklar" bakımlarından romanlar değerlendirilmiştir. Dolayısıyla, bu bölümde bireye yönelik tahliller inceleme konusu edilmiştir. İkinci başlık "köy psikolojisi, devrim psikolojisi, aşâğılık psikolojisi, çöküntü psikolojisi" alt gruplarından oluşmaktadır. Bu grupta, Yakup Kadri'nin özellikle topluma ve dönemlere yönelik değerlendirmeleri incelenmiştir. Bir başka deyişle bu bölümde yazarın sosyal tahlillerine yer verilmiştir.

"Sonuç" (s. 98-108) ta özellikle tahlillerin yapılış yöntemi üzerinde durulmuş ve yazarın, tahlillerde objektif davrandığı ve tahlil-vaka ilişkisinde girişik yöntemi benimsediği görüşleri öne sürülmüştür.

9- "Yakup Kadri ' Karaosmanoğlu'nun Romanlarında Dil ve Üslûp", Haz.: Ümran Hasan, 1970, 78 s.

Yazarın romanlarındaki dil ve üslûbu incelemeye yönelik bu çalışmada konuya değişik açılardan yaklaşmış olduğu dikkati çekmektedir. Tez, "Yakup Kadri'nin Romanlarında Geçen Kelime ve Deyimlerin Kaynakları" (yabancı kelimeler; argo; doğu ve batı kültürlerine mensup şahıs isimleri; halk edebiyatından gelenler), "Cümle" (cümle kuruluşu; fiiller; sıfatlar, hız, esrar ve tansiyon kalıpları), "Hayal Unsurları" (teşbihler; hayvan imajları; kültür imajları; kompleksleri ifade eden imajlar), "Fikir Unsurları", "His Unsurları" ve "Sonuç" olmak üzere altı bölümden oluşturulmuştur.

"Sonuç" (s. 65-72) bölümünde, yazarın romanları üzerinde yapılan incelemeye dayanılarak, onun dil ve üslûp bakımından edebiyatımızdaki yeri belirtilmeye çalışılmıştır.

10- "Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun Romanlarında Vaka Kuruluşu", Haz.: Tülay Çelebi, 1975, 105 s.

Tezde, *Panorama* dışında kalan romanların vaka kuruluşu incelenmeye çalışılmıştır.

Her romanın ayrı ayrı incelendiği çalışmada önce romanların özeti verilmiş, ardından olayların sıralanışı ile düğümler üzerinde durulmuştur.

"Sonuç" (s. 101-103) ta romanlarda vaka kuruluşunu oluşturan öğeler, istatistikî bir yöntemle değerlendirilmiştir.

11- "Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun Romanlarında İstanbul Yaşantısı" Haz.: Rüstem Kurtoğlu, 1976, 82 s.

Bu tezde, yazarın romanlarında İstanbul'un işleniş tarzı incelenmiştir.

Çalışmanın "Sonuç" (s. 78-80) unda yazarın İstanbul'a eleştirel bir gözle baktığı, onun daha çok kozmopolit çevrelerini işlediği hükümleri verilmiştir.

12- "Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nda Sosyal Eleştiri", Haz.: Gülsüm Şahin, 1981, 110 s.

Çalışmada önce Yakup Kadri'nin hayatı ve eserleri hakkında bilgi verilmektedir.

Tezin konusuyla ilgili ilk bölüm "Sosyal Yaşayış" (s. 3-33) başlığını taşımaktadır. Yakup Kadri'nin eserlerinde, toplumsal hayattaki türlü aksaklıkların ortaya konuş biçiminin değerlendirildiği bu bölüm "Savaş Öncesi Yaşayış", "Savaş Yılları Türkiye'si", "Cumhuriyet Türkiye'sinde Yaşayış", "Anadolu Köylüsünün Yaşam Düzeyi", "Eğlence Yaşamı", "Türk Toplumunda Kadın", "Aile", "Gayri Meşru İlişki" ve "Gençlik" gibi dokuz alt başlıktan oluşmaktadır. Böylece yazarın, eserlerinde eleştirel bakışını hayatın ve toplumun çok değişik kesimlerine yöneltmiş olduğu gerçeği göz önüne serilmiş olmaktadır.

"Doğu-Batı, Eski-Yeni Çekişmesi", "Halk-Aydın Arasındaki Kopukluk", "Cahillik", "Basın-Edebiyat" iç bölümlerinden oluşan "Kültür" (s. 33-60) bölümünde toplumumuzun Tanzimat sonrasında içine girdiği kültürel bunalımın, Yakup Kadri'nin eserlerinde ele abnis boyutları değerlendirilmiştir.

"Politika" (s. 61-98) ve "Ekonomi" (s. 99-102) bölümlerinden sonra gelen "Tekkeler" (s. 102-106) başlıklı bölümde din kurumunun değerlendirilişi ve bu kurumun yozlaşmış yönlerinin eleştirilmesi ele alınmıştır.

"Sonsöz" (s. 102-103) te yazarın eleştirel yazarlığı topluca değerlendirilmiş ve onun, toplumun değişik kesimlerine yaklaşımında genellikle kötümser bir tutumun hakim olduğu hükmü verilmiştir.

13- "Yakup Kadri'nin Romanlarında Karakter Çatışması", Haz.: Emine Aray, 1985, 190 s.

Tezin "Giriş"inde Tanzimat döneminden Cumhuriyet'e kadar Türkiye'de Batılı düşüncüyü yerleştirme mücadelelerine değinildikten sonra geleneksel düşünce ile modern, düşünce yapısının çatışmaları söz konusu edilmiştir. Edebiyatımızın millileşmesi yolunda yapılan çalışmalar üzerinde durulup Yakup Kadri'nin sanat çizgisindeki gelişim ve değişim verilmiştir..

"Sosyal ve Psikolojik Çatışma" (s. 8-182) başlığını taşıyan bölümde Yakup Kadri'nin romanları, konusal kronoloji gözetilerek bu noktalardan incelenmiştir.

Her roman ilkin genel özellikleriyle tanıtılmış, vakaları verilmiş, sosyal ve psikolojik çatışma özellikleri açısından değerlendirilmeleri de bunların ardından yapılmıştır.

"Sonuç" bölümünde ise incelenen romanlar, özellikle kuşaklar arası çatışma açısından bir kez daha topluca değerlendirilmiştir. Tezin ana hükmü de Yakup Kadri'nin, son yüzyıl kuşaklarının ilişkileri üzerinde ısrarla durmuş olması bakımından edebiyatımızda ayrıcalıklı bir konuma sahip olduğu biçiminde verilmiştir.

B. Yakup Kadri Karaosmanoğlu İle Dolaylı İlgisi Bulunan Tezler :

1- "Dört Romanda Yanlış Batılılaşma", Haz.: Yaşar Bayram, 1983, 105 s.

Bu tezde *Felâtn Bey ile Rakım Efendi*, *Araba Sevdası*, *Şık ve Kiralık Konak* adlı romanlarda bu konunun işleniş biçimi değerlendirilmiştir. *Kiralık Konak* yanlış Batılılaşmayı ele alış açısından değerlendirilmesi tezin 74-100. sayfaları arasında yer alıyor.

2- "*Yaban*, *Vurun Kahpeye* ve *Küçük Ağa* Adli Romanlarda Aydın-Köylü İlişkisi", Haz.: Emel Aktaş, 1987, 59 s.

Yakup Kadri, bu tezde *Yaban* aracılığıyla değerlendirilmiştir. Çalışmada her roman ayrı birer bölüm biçiminde ele alınmıştır. *Yaban*'va. incelendiği bölüm (s. 17-37) "Romandaki Aydın", "Aydının Köylülere Karşı Tutumu", "Romandaki Köylüler", "Köylülerin Aydına Karşı Tutumu" iç bölümlerinden oluşmaktadır.

Tezde, romandaki temel sorunun "aydın-köylü arasındaki kopukluk" olduğu görüşü savunulmuştur. Tezi hazırlayana göre yazarın amacı aydın ve köylü arasındaki derin uçurumun ürkünçlüğünü yansıtmaktır.

Tezin "Sonuç" (s. 53-57) bölümünde üç roman, aydın-köylü ilişkisini .değerlendiriş bakımından mukayese edilmiştir.

3- "Aydın-Köylü İlişkileri", Haz.: Aynur Başpınar, 1987, 49 s.

Ferit Edgü'nün *O* ve *Kimse* ile Yakup Kadri'nin *Yaban* adlı romanlarında aydın-köylü ilişkisinin işleniş boyutlarını incelemeyi amaçlayan bu' tez, bir önceki tez ile aynı plân doğrultusunda hazırlanmıştır. Romanlarda aydın ve köylü ilkin kendi içlerinde değerlendirilmiş, ardından birbirlerine bakışları ve ilişkileri açısından incelenmiştir. *Yaban*, tezin 7-24. sayfalarında ele alınmıştır. "Sonuç" bölümünde üç roman, söz konusu meselenin ışığında mukayese edilmiştir.

Yukarıda tanıtılan tezlerin inceleme konularına bakıldığında Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesinde Yakup Kadri Karaosmanoğlu üzerine yapılmış olan tez çalışmalarının, özellikle onun romancılığı üzerinde yoğunlaştığı görülmektedir .Bu çalışmalarda yazarımızın romancılığı değişik cephelerden değerlendirilmiştir. DTCF'nde şimdiye kadar yapılmış olan bu tezlerin inceleme konusu bakımından çok yönlülüğü söz konusu olmakla birlikte Yakup Kadri Karaosmanoğlu, daha pek çok tez çalışmasına konu olabilecek özelliklere ve edebî zenginliğe sahip bir yazar konumundadır. 20.2.1989

Hakan SAZYEK